

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Del 2. Ämnes- och ämnesdidaktiska studier

Lärosäte: Karlstads universitet

Yrkesexamen: Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnet **samhällskunskap**

Skriv en självvärdering för den utbildning som leder fram till den examen som utvärderas. Lärosätet ombeds att göra en så reflekterande självvärdering som möjligt genom att identifiera styrkor och utvecklingsområden samt beskriva och värdera hur dessa hanteras för att säkra att hög kvalitet nås i utbildningen. Tyngdpunkten på självvärderingen ska ligga mer på värdering än på beskrivning. Lärosätet ombeds belysa med exempel. Observera att självvärderingen ska utgå från utbildningens aktuella förhållanden vid tidpunkten för självvärderingens inlämnande. Utgå från *Vägledning för utbildningsutvärderingar på grundnivå och avancerad nivå* och basera självvärderingen på de bedömningsgrunder som ingår inom följande bedömningsområden:

- förutsättningar
- utformning, genomförande och resultat
- studentperspektiv
- arbetsliv och samverkan

Självvärderingen består av en del 1 som är gemensam för lärosätets ämneslärarutbildningar och den delen ska inledas med en beskrivning av hur ämneslärarutbildningarna organiseras på en övergripande nivå, se del 1. Redogör i del 1 för ämneslärarutbildningens utbildningsvetenskapliga kärna (UVK) utifrån bedömningsområdena.

Självvärderingen har även en eller flera del 2. Här redogörs för utbildningens ämnes- och ämnesdidaktiska studier utifrån bedömningsområdena. Lärosätet ska inkomma med en del 2 för varje undervisningsämne¹ som omfattas av utvärderingen vid det aktuella lärosätet.

Observera att det i UKÄ:s beslut om urvalet av examensmål finns rekommendationer avseende i vilken del målen bör beskrivas. Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen (VFU) kan beskrivas både i del 1 och del 2. Redogör för VFU där det är relevant för lärosätets ämneslärarutbildning.

Självvärderingens olika delar ska tillsammans ge bedömargruppen en helhetsbild av ämneslärarutbildningen vid lärosätet, utan länkar till ytterligare information. Som bilaga till självvärderingens delar ifylls även en lärartabell. Om lärosätet anser att kursplaner eller utbildningsplaner

krävs för att styrka något kan dessa laddas upp i UKÄ Direkt. UKÄ ber lärosätena att vara uppmärksamma på att:

- Självvärderingen ska indelas i enlighet med angivna rubriker. Rubrikerna inklusive bedömningsgrunderna i mallarna får inte tas bort. Eventuella underrubriker kan lärosätet lägga till. Ändra inte mallarna utformning såsom marginaler.
- Del 1 ska inte överstiga 20 sidor med teckenstorlek 10,5 punkter, exklusive lärartabellen. Tillkommer gör UKÄ:s instruktioner som utgör totalt 8 sidor.
- Del 2 ska inte överstiga 15 sidor med teckenstorlek 10,5 punkter. Tillkommer gör UKÄ:s instruktioner som utgör totalt 8 sidor.
- Observera att självvärderingen INTE gäller kompletterande pedagogisk utbildning, KPU.

¹ Matematik, svenska, samhällskunskap, idrott och hälsa, bild, dans och musik.

Förutsättningar

Personal

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Relatera till ifyllt och bilagd lärartabell.

16 personer jobbar inom ämneskurserna i samhällskunskap. 88 procent av undervisningen sker med tillsvidareanställda lärare. Av dessa är 10 disputerade inom disciplinerna statsvetenskap (5), sociologi (2), historia (2) och pedagogiskt arbete (1) och svarar enligt Lärartabell för 58 procent av ämnesundervisningen. Av de sex adjunkterna är tre doktorander inom disciplinerna pedagogiskt arbete (2) och historia (1) och svarar för övrig undervisning. Av tiden för ämnesundervisning sker 81 procent med lärare som har ämneslärarexamen (eller motsvarande). Även av lektorsundervisningen utförs 81 procent av disputerade med ämneslärarexamen. Den professionsrelaterade kompetensen förstärks av att en av adjunkterna delar sin tid mellan universitetet och gymnasieskolan. Därför kan konstateras att lärarna representerar stark och bred vetenskaplig och professionsrelaterad kompetens. Vetenskaplig och professionsrelaterad kompetens förenas dessutom hos samma personer. Detta förstärks ytterligare av att största delen av den forskning som de disputerade lärarna bedriver är ämnesdidaktisk och knuten till centrumbildningen CSD (se Utbildningsmiljö). Av de lärare som medverkar i samhällskunskapsundervisningen inom programmet undervisar nio även i UVK och svarar för huvuddelen av undervisningen inom kurserna *Skola som system och idé* och *Vetenskaplig metod och utvecklingsarbete*, som båda har hemvist inom samhällskunskap.

Samhällskunskap är tvärvetenskapligt, baserat på statsvetenskap, sociologi och nationalekonomi och inget eget forskarutbildningsämne men den vetenskapliga kompetensen (disputerad personal) är tillgodosedd i kurserna och ämnet svarar upp mot kravet om att ha minst 50 % disputerad personal. Historiskt har ämnet starka band till statsvetenskap och historia och på senare år också till sociologi vilket förklarar fördelningen mellan discipliner. Ämnet strävar medvetet efter att rekrytera personal med både doktorsexamen och lärarexamen. Under åren har det varit svårt att rekrytera disputerade nationalekonomer och vid tillfällen då ämnet rekryterat personal har ingen disputerad nationalekonom med lärarexamen sökt utannonserade tjänster. För tillfället ansvarar därför en adjunkt i nationalekonomi för den ämnesteorietiska undervisningen. Kompetensförsörjning gällande det ämnesteorietiska respektive det ämnesdidaktiska perspektivet på nationalekonomi är därför ett utvecklingsområde. Ämnet jobbar medvetet med att stärka kopplingen till nationalekonomiämnet och att utveckla det ämnesdidaktiska perspektivet. Det sker till exempel genom att en av samhällskunskapsämnetts adjunkter/doktorander skriver inom det ekonomididaktiska fältet och har en docent i nationalekonomi som huvudhandledare. Ytterligare ett exempel är att en av ämnets seniora forskare planerar för en gemensam forskningsansökan med nämnde nationalekonomidocent.

Fokuseras samhällskunskapsämnet per se, vilket är viktigt för att ge en helhetsbild, genomför hälften av lektorerna docentmeritering. På ämnet finns också en särskild kompetensutvecklingsstrategi för vetenskaplig meritering av adjunkter. Den innebär att fem av samhällskunskapsämnetts nio adjunkter genomgår forskarutbildning, fyra i pedagogiskt arbete och en i historia. Dessa fem har adjunktstjänst på halvtid och forskarutbildning på halvtid. Av de återstående fyra adjunkterna är två planerade att påbörja forskarutbildning. Satsningar på medveten rekrytering och ett strategiskt kompetensutvecklingsarbete innebär att andelen disputerad personal ökat och fortsätter att öka. Ett arbete med Värmlandsmodellen pågår (se Del 1) vilket ytterligare bidrar till att systematisera och garantera att personalstyrkan står i proportion till utbildningen och kan förmedla erfarenhet från aktuell praktik.

Förutsättningar

Utbildningsmiljö

Bedömningsgrund:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Utbildningsmiljön kännetecknas av en kombination av profession och forskning. Ämnesmiljön är sedan några år tillbaka inne i en förändringsprocess och går från en starkt erfarenhetsmässig grund mot en miljö med tydligare inslag av forskning. Det gör det relevant att inleda med att beskriva forskningssidan.

Samhällskunskapsämnet vid Karlstads universitet är nära knuten till den didaktiska centrumbildningen *Centrum för de samhällsvetenskapliga ämnens didaktik* (CSD). Ett centralt mål med verksamheten är att utveckla kunskap om undervisning och dess betydelse för elevernas möjligheter till lärande i de samhällsorienterade ämnena. Forskare från CSD ingår i den starka forskargruppen ROSE (*Research on subject-specific Education*). Det är ett nätverk på lärosätet där ämnesdidaktiska forskare från olika ämnen samlas kring hur komparation mellan ämnen kan generera kunskap om undervisning och lärande.

CSD bedriver ämnesdidaktiskt FoU-arbete i geografi, historia, religionsvetenskap, samhällskunskap och statsvetenskap och har ett nätverk av nationella och internationella forskare. Forskningsinriktningen är sedan starten mot professionsnära frågor. I dagsläget finns samarbetsprojekt med kommuner där verksamma lärare deltar i forskningscirklar. Studier som genererats ur CSD används som kurslitteratur i ämneskurserna. CSD är dessutom medgrundare och ägare av den nordiska ämnesdidaktiska tidskriften *Nordidactica*, som drivs genom ett ambulerande redaktörskap mellan de nordiska länderna. Tidskriften har blivit en central kanal för nordisk forskning om samhällskunskapsdidaktik. Artiklar från tidskriften används i ämneskurserna, vilket visar att forskning som bedrivs inom CSD:s kontext kanaliseras in i undervisningsmiljön. CSD anordnar veckovisa forskningsseminarier där samhällskunskapsämnetts personal deltar aktivt. Centrumbildningen är en första naturlig miljö att vända sig till gällande personalens ämnesdidaktiska utbildningsbehov. CSD finansierar också forskarutbildning och forskning som undervisande personal på utbildningen tar del av. I dagsläget befinner sig flera personer i CSD-finansierade projekt, vars forskning på sikt kommer kunna omsättas i undervisning och göra att studenter i högre utsträckning involveras i forskning. Målet är att stärka personalens vetenskapliga samhällskunskapsdidaktiska kompetens för att i sin tur stärka kvaliteten på undervisningen. Förutsättningarna för detta är goda då det under senare år genom befordran tillkommit två professorer och flera docenter i CSD-miljön där ämnet verkar.

I takt med ökad forskningsmässig meritering har samhällskunskapsämnet på mer självständig väg utvecklat egna nätverk som kompletterar ämnets engagemang i CSD. Vi har exempelvis tagit initiativ till uppstarten av ett nationellt nätverk för samhällskunskap och ämnesdidaktik, och deltar regelbundet i nationella och nordiska konferenser om samhällskunskapsdidaktik. Kontakterna är viktiga för att hålla oss uppdaterade om forskning som berikar bl.a. kurslitteratur och för att på gemensam bas tillsammans med andra lärosäten driva utvecklingsfrågor. Det senaste exemplet på det är temat på den nationella konferensen var kvalitet och innehåll gällande examensarbeten. I sammanhanget kan också nämnas att en våra anställda sedan några år tillbaka har i uppdrag av Skolverket att bevaka forskning inom det samhällskunskaps- och SO-didaktiska fältet.

På senare år har personalens kompetens och sammansättning förändrats. En stab dominerad av erfarna men icke disputerade lärare har, genom systematisk rekrytering och adjunktstöd och pensionsavgångar,

gradvis ersatts av forskarutbildad personal. I processen av forskarmässig meritering, och den förändring av utbildningsmiljön som blivit resultatet, har CSD:s ämnesdidaktiska kompetens varit värdefull. I utvecklingen mot en mer forskningsbaserad miljö har det dock varit viktigt att värna det erfarenhetsbaserade kunnandet. Vi uppfattar att vi har lyckats skapa en miljö som är präglad av en god balans i det att all personal är utbildade lärare med egna lärarerfarenheter. Tillsättandet av en specifik tjänst, där personen i fråga kombinerar VFU-ansvar med att själv arbeta som lärare, gjordes i syfte att bibehålla och stärka förankringen till erfarenhetsfären. Kombinationen av teoretiska respektive praktiska kunskaper, och av kunskaper baserade på vetenskaplig grund respektive beprövad erfarenhet, uppfattar vi som en styrka i den utbildningsmiljö som byggs upp. Denna dubbla kompetens har varit en nödvändig förutsättning för utvecklandet av exempelvis mikroundervisning, och den röda tråd av integrering av teoretiska och praktiska kunskaper som vi uppfattar som kännetecknande för utbildningsmiljön. Samtidigt finns det utvecklingspotential när det gäller samverkan mellan våra ämnesdidaktiska forskare och de lokala lärarutbildarna. Sedan tidigare finns en modell för allmän samverkan (*Värmlandsmodellen*; se Del 1). Ett utvecklingsområde är att, inom ramen för vår personaltillsättning gällande VFU, använda modellen strategiskt för samverkan gällande ämnesmässigt idéutbyte mellan forskning och praxisbaserad erfarenhet.

För övrigt arbetar vi medvetet med att låta egen personals forskning och forskningskompetens berika utbildningsmiljön. Det finns flera exempel på hur lektorer i såväl statsvetenskap och sociologi, anställda på ämnet, undervisar inom sina forskningsfält och där egna forskningsartiklar och avhandlingar används som kurslitteratur. Det finns även exempel på hur extern personal i statsvetenskap (docent) och sociologi berikar genom att undervisa inom egna forskningsfält. Vi har dessutom extern forskarutbildad personal som är involverade i uppsatshandledning. På sikt är det aktuellt att anställa personal med statsvetenskaplig inriktning. Vi har dessutom en ambition att få in mer seniora forskare i undervisning. I dagsläget är två anställda medarbetare på ämnet under docentmeritering, och avsikten är att nyttja dessa i framför allt ämnesdidaktik och uppsatshandledning.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

1. För ämneslärorexamen med **inriktning mot arbete i gymnasieskolan** ska studenten
 - visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl brett kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Samhällskunskap studeras 120 hp och kan kombineras med ett 90 hp ämne eller ett 120 hp ämne (svenska). Därför är ämnet organiserat i två separata studiegångar omfattande sammanlagt sju kurser. Oavsett studiegång blir innehållet i slutänden detsamma och därför beskrivs utbildningen som första, andra, tredje och fjärde terminen, där den fjärde utgörs av de kurser på avancerad nivå som läses de två sista programterminerna. Ämnet är tvärvetenskapligt och baseras på statsvetenskaplig, sociologisk och nationalekonomisk ämnesteorier. I kurser särskilt utformade för lärare ges studenterna möjlighet att utveckla gedigna ämnesteoritiska och ämnesdidaktiska kunskaper integrerat. Begreppen samhälle och samhällsfrågor är centrala och löper som en röd tråd genom utbildningen.

De två inledande terminerna svarar tydligast mot examensmålets skrivningar om ett ”brett kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde” medan termin tre och fyra mera tydligt svarar mot examensmålets skrivningar om ”väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område”. Detta uttrycks genom att lärandemålen i den inledande terminen är centrerade kring aktiva verb med en lägre kognitiv svårighetsnivå, såsom att kunna *beskriva* och *redogöra* för ett ämnesteoritiskt innehåll medan aktiviteter längre fram i utbildningen centreras kring aktiva verb med en högre kognitiv svårighetsnivå såsom att kunna *tolka*, *analysera*, *jämföra*, *planera*, *genomföra*, *argumentera*, *försvara*, *granska* och *opponera*. Inslag av mikroundervisning (se Mål 4) förekommer i samtliga terminer och medför att ”praktiska” och ”teoretiska” aktiviteter kombineras, vilket tillgodoser olika studenters lärostilar och säkerställer att ämnesinnehållet behandlas både praktiskt och teoretiskt.

Mera konkret innebär detta att ämnesteoritiskt innehåll i form av statsvetenskap, sociologi och nationalekonomi är återkommande innehåll under samtliga terminer. Exempelvis ska studenterna under termin ett kunna ”*beskriva och förklara grundläggande sociologiska teorier och metoder*”. Lärandemål med motsvarande formuleringar, men gällande statsvetenskapligt och nationalekonomiskt innehåll återfinns både i den första och den andra terminen. Lärare med ämnesdisciplinär kompetens ansvarar för den ämnesteoritiska undervisningen. Lärandeaktiviteter utgörs i huvudsak av föreläsningar och formativa seminarier som följer upp föreläsningarna. Föreläsningarna är av dialogisk art vilket innebär att de är både beskrivande och problematiserande. Ett exempel på en sådan föreläsning hämtas från termin ett då en statsvetare och en sociolog samtalar om hur ett samhälle kan förstås. Samtalen baseras på forskningsgrundade kunskaper och kombinerar därmed ämnesteoritiska och forskningsmässiga perspektiv. I ett formativt seminarium kopplat till det exemplifierade lärandemålet diskuterar studenterna tillsammans

med läraren frågor som varför det behövs en särskild disciplin som behandlar kriminologi, hur sambandet mellan samhällsfrågan *brottslighet* och samhälleliga normer kan förstås och vilka utmaningar forskning som inriktar sig på ungdomsbrottslighet möter. Seminariet fungerar dels som ett lärtillfälle och bidrar till att studenterna utvecklar ett ämnesteoritiskt kunnande samtidigt som studenterna får insikt om aktuell sociologisk forskning, dels som en förberedelse inför examinerande moment. Lärandemålet examineras även med en ämnesteoritisk salstentamen och med en ämnesdidaktisk skrivuppgift. I den senare ska studenterna utforma en lektionsplanering om brottslighet. Studenterna ska i uppgiften redogöra för de tänkta lektionsuppläggen och koppla dessa till aktuella styrdokument, till sociologisk ämnesteorin samt visa hur de menar att ämnesteorin kan transformeras till undervisning för avsedd årskurs. I och med detta får studenterna också insikt i forsknings- och utvecklingsarbete som ligger bakom den sociologiska ämnesteorin.

Exempel på hur ämnesteoritiska perspektiv fördjupas under utbildningen hämtas från den tredje terminen, då studenterna ska kunna *”beskriva och förklara politiskt deltagande, både nationellt och internationellt, utifrån vida och snäva definitioner av politik”* och kunna *”beskriva olika aspekter av global utveckling utifrån en nationalekonomisk utgångspunkt”*. Detta examineras genom att studenterna skriver självständiga texter, dels om aspekter av politiskt deltagande baserat på demokratiteori, dels om global utveckling baserat på nationalekonomisk teori. I den förstnämnda uppgiften ska studenterna *argumentera* för vad de anser vara viktiga aspekter av politiskt deltagande och i den andra *analysera, jämföra* och *diskutera* orsaker till utveckling/tillväxt eller brist på sådan i olika delar av världen.

Andra exempel, som explicit svara mot examensmålet formulering om *”aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete”* är att studenterna under termin ett ska kunna *”redogöra för och tolka grundläggande frågeställningar och tillämpningar i samhällskunskapens didaktik”* och kunna *”redogöra för och tolka kursplaner och betygskriterier i skolämnet samhällskunskap”*. Innehållet, som baseras på samhällskunskapsdidaktisk forskning, handlar om att förstå vad samhällskunskap kan vara och hur den kan undervisas. Examination sker genom en skriftlig hemtentamen där ett exempel på en frågeställning som använts är att studenterna ska diskutera minst ett internationellt och ett svenskt forskningsresultat om samhällskunskapsundervisning. Ett annat exempel handlar om att studenterna ska diskutera vilket stöd och hjälp, (eller brist på sådan), en samhällskunskapslärare kan få av olika styrdokument. Exempel hämtat från tredje terminen är lärandemålen att *”tolka och jämföra exempel på aktuell samhällskunskapsdidaktisk forskning”* och *”relatera aktuell samhällsvetenskapsdidaktisk forskning till planering av egen undervisning”*. Målen examineras genom en skriftlig text kopplad till mikroundervisning. I texten ska studenterna relatera den egna undervisningen dels till ämnesteorin, dels till ämnesdidaktik. Ytterligare exempel kan hämtas från fjärde terminen då studenterna ska *”sammanfatta och självständigt analysera aktuell forskning kring elevens, lärares och övriga medborgares förhållningssätt gentemot demokrati”*. Lärandemålets formulering *”förhållningssätt gentemot demokrati”* pekar mot examensmålet formulering om ämneskunskaper (statsvetenskap) och lärandemålets formulering *”sammanfatta och självständigt analysera aktuell forskning”* mot examensmålet formulering *”fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete”*. Avsnittet examineras med summativt seminarium och inlämning av text. I uppgiften ska studenterna välja ett demokratiskt problem som de menar utgör en utmaning att arbeta med i samhällskunskapsundervisningen. Problemet ska hanteras i relation till samhällsbegreppet och till demokratiteori.

I den ämnesteoritiska undervisningen möter studenterna samhällsvetenskapliga klassiker vilket är viktigt för studenternas grundläggande förståelse av samhällsvetenskapen. Samtidigt ser vi ett behov av att studenterna också möter samhällsvetenskapen i form av empiri och empiriska studier tidigare i sin utbildning. Det är något vi har för avsikt att utveckla. Inom ramen för samma utvecklingsområde är avsikten också att ompröva den roll manliga samhällsvetenskapliga tänkare har i utbildningen till förmån för bredare perspektiv, i form av kvinnliga moderna samhällsvetenskapliga forskare och teoretiker.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

2. *Visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Om detta redogörs för i del 1 gör en hänvisning.

Samtliga terminer har lärandemål som är länkade till examensmålet, så att måluppfyllelsen vilar på utbildningen som helhet. Tredje och fjärde terminen som innehåller metod- och vetenskapsteoretiska kurser och självständigt vetenskapligt skrivande/examensarbete kan ändå sägas svara mest tydligt mot examensmålet. Det också viktigt att påpeka att UVK-kursen *Vetenskaplig metod och utvecklingsarbete* (beskrivs närmare i Del 1) har stor betydelse för uppfyllandet av examensmålet.

Det finns en tydlig progression gällande examensmålet vilket synliggörs genom lärandemål med aktiva verb på allt högre kognitiv svårighetsnivå ju längre fram i utbildningen studenterna kommer. Exempel på lärandemål som gäller vetenskapsteori är att under den första terminen kunna *”beskriva och förklara grundläggande ekonomiska teorier samt sätta in dem i ett idémässigt och historiskt sammanhang”*. Motsvarande lärandemål men med makroekonomiskt innehåll återfinns i den andra terminen. Att sätta in teorierna i ett idémässigt sammanhang innebär att studenten måste förhålla sig till vetenskapsteoretiska perspektiv. I båda fallen grundar sig lärandeaktiviteterna på ett teoretiskt stoff om nationalekonomisk doktrinhistoria och sker i form av föreläsningar och formativa seminarier som följer upp föreläsningarna. I båda fallen sker examinationen genom en skriftlig salstentamen. I den tredje terminen finns i delkursen *Samhällsvetenskaplig metod och aktuell samhällsvetenskaplig forskning*, 7,5 hp, lärandemålet att *”tillämpa ett analytiskt förhållningssätt gentemot samhällsvetenskaplig forskning”*. En del av detta examineras med en hemtentamen i vilken studenten bland annat ska redogöra för en tänkt undersökning om ungdomars politiska attityder i en kommun. Studenterna ska redogöra för undersökningsupplägget ur ett vetenskapsteoretiskt perspektiv genom att besvara frågor om vad de tror sig kunna få kunskap om (*ontologi*) och hur de ska skaffa kunskap om detta (*epistemologi*). Dessutom ska studenterna argumentera för en *induktiv* eller *deduktiv* utgångspunkt. Progressionskedjan avslutas i examensarbetet i lärandemålet att *”argumentera för valda vetenskapliga metoder och teorier”*. Som synes framträder progression och variation även gällande examinationsformer.

Som tidigare beskrivits integreras också ämnesteoritiska och ämnesdidaktiska inslag genom hela utbildningen vilket till exempel innebär att studenterna läser och diskuterar samhällskunskapsdidaktisk forskning vilket ger en koppling mellan ämnesteorin, vetenskapsteori, metodologi och professionsutövning.

Vad gäller samhällsvetenskapliga metoder behandlas de redan från första terminen i samband med ämnesteorier för deldisciplinerna. Under tredje terminen byggs detta på under den metoddelkurs som beskrivs ovan. Ett lärandemål uttrycker att studenterna ska ”*beskriva och tolka grundläggande samhällsvetenskaplig metod*” och examineras i en skriftlig hemtentamen. Exempelvis ska studenterna definiera och tillämpa nominaldata, ordinaldata och intervalldata samt skissa på ett forskningsupplägg utifrån en hermeneutisk ansats. Som förberedelse till examinationen har studenterna medverkat i föreläsningar, diskussioner och formativa uppgifter och seminarier. Metoderna tillämpas i den påföljande delkursen Självständigt vetenskapligt skrivande, 7,5 hp, där ett lärandemål är att ”*självständigt skriva en vetenskaplig text och tillämpa relevanta vetenskapliga metoder på ett eget insamlat material*”. Detta utvecklas vidare på avancerad nivå i, och med UVK-kursen *Vetenskaplig metod och utvecklingsarbete* och de två självständiga arbetena.

VFU-kurserna under tredje terminen är centrala för examensmålets skrivningar om ”relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet”. Lärandeaktiviteter utgörs av övningsundervisning genom att studenterna planerar och genomför undervisning. Mikroundervisning (som beskrivs närmare under Mål 4) är ytterligare tillfällen då relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet hanteras. Noterbart är att mikroundervisning inte enbart utgörs av ett praktiskt moment utan att det även krävs att studenterna gör ämnesteoretiska och ämnesdidaktiska överväganden som redovisas skriftligt. I detta arbete hanteras också vetenskapsteoretiska aspekter, dock mera implicit. Examensarbetet är det yttersta exemplet på hur examensmålet uppfylls men här finns också en utvecklingspotential gällande forskningsresultat på vetenskaplig grund respektive beprövad erfarenhet (se vidare under Mål 5). Ett annat utvecklingsområde är att explicit göra vetenskapsteoretiska inslag i utbildningen med utgångspunkt i det förändringsarbete som redan inlets inom UVK-kursen *Vetenskaplig metod och utvecklingsarbete*. I kursen ingår en ämnesdidaktisk del, där studenter som planerar att skriva examensarbete i samhällskunskap får integrera vetenskapsteori och metodstudier i en ämnesdidaktisk kontext under ledning av handledare och examinerande lärare för examensarbetet.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

3. *Visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik.*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Om detta redogörs för i del 1 gör en hänvisning.

I samtliga kurser integreras ämnesteoretiskt och ämnesdidaktiskt stoff, vilket innebär goda förutsättningar att utveckla de förmågor som examensmålet gäller. De första två terminerna ägnar studenterna åt att få en bred överblick över samhällskunskapens deldiscipliner, att behärska forskningsgrundade teoretiska begrepp samt att förklara och tillämpa dessa. Forskningsgrundade teorier uppfattas i sammanhanget som ett resultat av forskares vetenskapliga erfarenheter och arbete. Studenterna får redan under första terminen läsa och tolka samhällsvetenskapliga klassiker och vetenskapliga artiklar. Vikten av tillämpning och förankring i forskningsgrundad teori är en röd tråd och finns även med som förmåga som utvecklas och examineras i samband med VFU. Här planerar och genomför studenten undervisning teoretiskt förankrad i ämneskunskap och ämnesdidaktik.

Närmandet till direkta forskningsresultat och utvecklandet av färdigheter på en högre kognitiv nivå, som att exempelvis *tolka och jämföra* forskning, sker framför allt från tredje terminen och framåt. Till lärandemålen i tredje terminens första delkurs, som gäller aktuell samhällsdidaktisk forskning, hör att:

- *tillämpa ett analytiskt förhållningssätt gentemot samhällsvetenskaplig forskning*
- *tolka och jämföra exempel på aktuell samhällskunskapsdidaktisk forskning*
- *relatera aktuell samhällsvetenskapsdidaktisk forskning till planering av egen undervisning*

Aktiviteter som används för att utveckla dessa förmågor är föreläsningar, grupparbete, diskussion samt formativa seminarier. Delkursen inleds med samhällskunskapsdidaktisk forskning, där studenten tränas på att konsumera och förhålla sig till forskning. I examinationsuppgiften ska studenten välja tre licentiatavhandlingar i forskningsgenren och utifrån avhandlingarna resonera om vilken kunskap om samhällskunskap som uttrycks i avhandlingarna, vilka forskningsfält de befinner sig i och vad som kan vara intressant att forska vidare om. I samma delkurs finns aspekter som också rör metod och produktion av forskning, och som syftar till att utveckla färdigheter nödvändiga för att kunna tillvarata, systematisera och reflektera över forskningsresultat. I examinationsuppgiften ska studenten utgå från ett tänkt forskningsprojekt om att i rollen som forskare utveckla samhällskunskap på mellanstadiet och med denna utgångspunkt göra en problemformulering, argumentera för metod och skissa på ett analysätt utifrån en hermeneutisk ansats. Utgångspunkten i uppgiften tas i forskning som visar att samhällskunskap som ämne osynliggörs i undervisning på mellanstadiet. Därefter följer en delkurs i uppsatsskrivande där tonvikten

ligger på att utveckla en metodologisk medvetenhet i det att studenten ska tillämpa relevanta metoder på ett eget insamlat material, något som i sin tur syftar till att studenten utvecklar en förmåga att förhålla sig kritiskt värderande till tillförlitligheten i forskningsresultat.

Ett annat exempel är hur studenten i fjärde terminen sammanfattar och självständigt analyserar forskning om elevers, lärares och medborgares förhållningssätt till demokrati. Aktiviteter som används för att utveckla färdigheten är föreläsningar och formativa diskussioner som följer upp föreläsningarna. I den skriftliga examinationsuppgiften, som seminariebehandlas, ska studenten med utgångspunkt i forskningsresultat kring lärares och elevers syn på och kunskaper om demokrati välja ett demokratiskt problem denne uppfattar som en utmaning att arbeta med i samhällskunskap. Studenten ska dessutom argumentera för valet i relation till begreppet *samhälle*.

Examensarbetskrivandet i fjärde terminen syftar till att utveckla och examinera studenten på högre kognitiva färdigheter som exempelvis att ”värdera, analysera, kritiskt granska vetenskaplig litteratur och empiriskt material utifrån en ämnesdidaktisk frågeställning”. Efter kursen ska studenten också ha utvecklat och kunna visa färdighet i att värdera resultatet av den egna studien i relation till tidigare forskning. Läraaktiviteterna består av handledande verksamhet. Genom seminarie- och opponentförfarande ges studenten möjlighet att i grupp reflektera över egna och andras erfarenheter av undersökande arbete i den egna studien samt relevanta forskningsresultat. Utifrån studenternas examensarbeten uppfattar vi att det finns en potential att arbeta vidare med att stärka förmågan att värdera och förstå, inte enbart sitt undersökningsresultat i relation till tidigare forskning, utan också det egna forskningsintressets relation till olika forskningsfält och till forskningsgrundad teori. Vi har därför i avsikt att fortsätta utveckla systematiken i den handledande verksamheten, för att frigöra den tid som studenten behöver för att förfinna dessa förmågor.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

4. *Visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser.*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Om detta redogörs för i del 1 gör en hänvisning.

I kurserna används olika metoder och olika innehåll för att gradvis utveckla studentens förmåga att tillämpa didaktik och ämnesdidaktik i en undervisningspraktik. Ämnesdidaktik är integrerad i samtliga kurser, vilket vi uppfattar som en styrka. Tillämpningen av ämnesdidaktik tar sig olika uttryck. Den sker exempelvis inom ramen för mikroundervisning och givetvis inom VFU. Mikroundervisning är resultatet av att ett utvecklingsarbete som syftar till att stärka och fördjupa relationen mellan teoretiska respektive praktiska ämnesdidaktiska kunskaper, och den förekommer på samtliga kurser. Det är ett genomgående inslag som innebär att ämnesteoretiska studier kopplas till en ämnesdidaktisk praktisk kontext. Mikroundervisningen innebär att studenten, med utgångspunkt i begreppet *transformation*, har i uppgift att anpassa ämnesteoretiskt innehåll (t.ex. sociologi, statsvetenskap, nationalekonomi) till undervisning. Studenten får därefter agera lärare inför grupp, men också leda en efterföljande diskussion kring anpassningen. Mikroundervisningen kombineras alltid med en skriftlig inlämning där studenten förhåller sig utifrån en undervisningskontext till valda teorier, transformation av ämnesinnehållet, styrdokument och didaktiska grundfrågor. Vi har identifierat en potential att, inom ramen för mikroundervisningen, ytterligare stärka och fördjupa studentens ämnesdidaktiska förmåga gällande transformation av ämnesinnehåll. I dagsläget diskuterar vi möjligheten att låta studenten förhålla sig till muntliga synpunkter från gruppen efter seminariet och utifrån dessa inkomma med en reviderad skriftlig inlämning. En annan aspekt gäller den tonvikt vi observerat att studenten lägger vid den metodologiska Hur-frågan. Det bör balanseras upp genom att i större utsträckning än nu vända studentens uppmärksamhet mot Vad-frågan och vilken karaktär kunskapen har, som är föremål för undervisning. Vår utgångspunkt är att svaret på Vad-frågan måste vara styrande för hur Hur-frågan besvaras bör kommuniceras tydligare.

I utbildningen finns en tydlig progression gällande förmåga till tillämpning av ämnesdidaktik. Under de inledande kurserna bekantar sig studenten med ämnesdidaktik. Kurserna under de två inledande terminerna är i större utsträckning, än under de avslutande terminerna, uppbyggda kring läraaktiviteter och examinationsformer centrerade kring aktiva verb på en något lägre kognitiv nivå, som exempelvis att kunna redogöra för och tolka tillämpningar i samhällskunskapsdidaktik. Men mikroundervisningen gör samtidigt att studenten redan under den första delkursen i första terminen får utveckla en mer krävande förmåga att *praktiskt* tillämpa ämnesdidaktik i sitt handlande. Studenten examineras här genom mikroundervisning i förmågan att ”*använda frågor och tillämpningar från samhällskunskapens didaktik på samhällsekonomiskt*

ämnesstoff”, men också på ett sociologiskt och rättsvetenskapligt ämnesstoff. Läraktiviteterna utgörs av ekonomididaktiska föreläsningar, där de didaktiska grundfrågorna behandlas och exemplifieras med utgångspunkt i ämnesstoffet. Till examinationsuppgiften gällande mikroundervisning i samhällsekonomi hör också att skriva ett PM om den planerade undervisning, som behandlar styrdokumentet, sammanhanget för den planerade undervisningen, ämnesteoritisk användning samt hur studenten förhållit sig till de didaktiska grundfrågorna.

Vid VFU 1 (eller VFU 2) i tredje terminen förväntas studenten utveckla tillämpande ämnesdidaktiska förmågor med direkt förankring i sin egen klassrumspraktik. I den skriftliga delen av examinationen gällande VFU 1 utgår studenten ifrån ett undervisningsområde som genomförts under VFU-perioden. Undervisningen på området ska relateras till och diskuteras med utgångspunkt i styrdokumentet samt någon ämnesdidaktisk teori eller modell. Innan denna uppgift har studenten i en föregående delkurs relaterat aktuell samhällsvetenskapsdidaktisk forskning till planering av egen undervisning, vilket har examinerats via en hemtentamen. För de studenter som läser samhällskunskap som andraämne, och då gör VFU 2, så ökar progressionsnivån något. Examinationsuppgiftens ram liknar den i VFU 1. Här ställs det dock krav på *utvärdering* av undervisningsupplägget och dess utfall, samt *analys* av undervisningen utifrån ämnesdidaktisk teori, men också utifrån centralt innehåll och kunskapskrav.

Examensarbetet prövar studentens högre kognitiva förmågor. Här handlar det för studenten om att tillämpa sitt ämnesdidaktiska kunnande genom att självständigt formulera en ämnesdidaktisk frågeställning, för att med utgångspunkt i frågeställningen ”*referera, analysera och kritiskt granska vetenskaplig litteratur och empiriskt material*”. Läraktiviteterna består av handledd verksamhet. Genom seminarie- och opponentförfarande ges studenten möjlighet att i grupp reflektera över egna och andras erfarenheter av undersökande arbete i den egna studien samt relevanta forskningsresultat.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

5. *Visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling.*

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel. Om detta redogörs för i del 1 gör en hänvisning.

I kurserna används olika metoder och olika innehåll för att gradvis utveckla studentens förmåga att självständigt och med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisningen i syfte att stimulera varje elevs lärande. Planering, genomförande och utvärdering är en tematik som är integrerad i samtliga kurser och som studenterna därför omedelbart kommer i kontakt med. Under den första terminen ska studenten inom ramen för mikroundervisning ”*använda frågor och tillämpningar från samhällskunskapens didaktik*” på ett sociologiskt och rättsvetenskapligt stoff respektive ett samhällsekonomiskt och privatekonomiskt ämnesteoritiskt stoff. Examinationsformen för mikroundervisningen beskrivs under Mål 4. Utvecklandet av studentens förmåga att individualisera och anpassa undervisningen sker bland annat genom den tonvikt som läggs vid transformation av ämnesinnehållet, vilket medvetandegör frågan om elevers förutsättningar att tillgodogöra sig undervisning och lärande i samhällskunskap. Förutom mikroundervisning utvecklas förmågan att planera och genomföra undervisning även genom andra aktiviteter. Ett exempel är under andra terminen. I samtliga tre delkurser ska studenten identifiera och möta ämnesdidaktiska utmaningar hos olika typer av ämnesstoff, till exempel gällande internationell politik och internationella relationer. Studenten tar del av föreläsningar samt medverkar i diskussioner. Examinationen består av en ämnesdidaktisk gruppuppgift, som utgår ifrån den ämnesdidaktiska utmaningen att hos de tänkta eleverna utveckla en känsla av hopp och möjlighet att påverka klimatfrågan. Uppgiften aktualiserar planering tillsammans med andra, genom att gruppen utformar en skriftlig lektionsplanering för området och tillämpar ämnesdidaktiska teorier. En andra examination består av en hemtentamen där studenten bland annat ska utgå ifrån en sakfråga eller ett område inom internationell politik för att sedan redogöra för hur området kan angripas ur ett undervisningsperspektiv. Denna typ av planeringsorienterad tillämpning av ämnesdidaktik på stoff utgör en röd tråd i utbildningen.

Vidare fördjupning sker under tredje terminen, då färdigheter och förmågor tränas på en högre handlingsorienterad och mer krävande nivå, samtidigt som VFU tillkommer. Individualisering av undervisning behandlas också mer explicit, liksom frågor som rör utvärdering och bedömning. Ett exempel är att studenten under VFU ska ”*planera och genomföra undervisning med beaktande av elevers olika förutsättningar, samt under handledning reflektera över specialpedagogiska behov*”. Studenten examineras inom VFU:n med stöd av de lokala lärutbildarnas (LLU) bedömningsunderlag på sin kunskap och förståelse om elevers olika förutsättningar och de konsekvenser dessa kan få för undervisning. Studenten ska också möjliggöra inkluderande undervisning, använda forskningsbaserade strategier och beprövad erfarenhet i syfte att utforma en likvärdig undervisning samt identifiera och diskutera specialpedagogiska

behov med den lokala lärarutbildaren. Läraktiviteterna utgörs av övningsundervisning under VFU, samt formativa trepartssamtal mellan student, lärarutbildare från universitetet och lokal lärarutbildare (se Del 1).

I delkursen som förgår VFU-perioden har studenten kommit i kontakt med den utvärderande och bedömande aspekten av samhällskunskapsläraryrket och examinerats för lärandemålet att ”*beskriva och problematisera betyg och bedömning i skolämnet samhällskunskap*”. I en skriftlig examinationsuppgift ska studenten med utgångspunkt i Skolverkets bedömningsstöd bedöma elevtexter i samhällskunskap. Studenten har i uppgift att skriva en kommentar till varje elevtext som är formativ respektive summativ, för att därefter reflektera över de svårigheter bedömningarna inneburit. Studenten redogör därefter för sitt tillvägagångssätt i ett gruppsamtal, i syfte att tillsammans med andra utbyta erfarenheter. Läraktiviteterna utgörs av föreläsningar samt diskussion.

Vår bedömning är att den i utbildningen genomgående tematiken planering, genomförande och utvärdering av undervisningen bör lyftas fram i examensarbetet. Ett utvecklingsområde är att vidareutveckla studentens förmåga att förstå kopplingen mellan vetenskapliga resultat och undervisningspraktik. Ett förslag är att formulera ett lärandemål i examensarbetskursen där studenten reflekterar över hur den kunskap studien genererat kan påverka lärarens planering och utveckling av en undervisning som syftar till att stimulera varje elevs lärande.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen värderingsförmåga och förhållningssätt i examensordningen.

Mål

6. Enligt UKÄ:s rekommendationer beskriver lärosätet måluppfyllelsen för det utvalda examensmålet i självvärderingens del 1.

Utformning, genomförande och resultat

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Redogör för hur det säkerställs att studenterna uppnår den del av examensordningens mål som gäller jämställdhet, dvs. visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten. Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

I kurserna används olika metoder och olika innehåll för att gradvis utveckla studentens förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhetsperspektiv i sin pedagogiska gärning som samhällskunskapslärare. Det finns en tydlig progression gällande jämställdhetsperspektivet. Kurserna under de två första terminerna baserar sig på aktiviteter och innehåll centrerade kring aktiva verb på en lägre kognitiv nivå. Exempelvis ska studenten, enligt ett lärandemål under den första terminen, ”*beskriva och värdera hur faktorer som exempelvis kön, etnicitet, klass och religion har betydelse för individens sociala levnadsvillkor och samhällsdeltagande*”. Läraktiviteterna utgörs av föreläsningar och formativa seminarier som följer upp föreläsningarna. Studentens färdigheter examineras i en tentamen där en av uppgifterna är att förklara principer som upprätthåller genusystemet. Som en del i det pågående arbetet med jämställdhetsintegrering planeras genus och jämställdhet att explicitgöras tydligare i lärandemålen samt att studentens förutsättningar att klara jämställdhetsmålet i VFU säkerställs. I dagsläget finns en teoretisk risk att jämställdhet inte beaktas i lärandemål av samma karaktär som det ovan.

Under VFU i tredje terminen tränas färdighet och förmåga att beakta jämställdhetsperspektivet på en högre och utpräglad handlingsorienterad nivå genom lärandemålet att ”*reflektera över hur jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv kan integreras i pedagogisk verksamhet*.” I den skriftliga examinationsuppgiften ska studenten med utgångspunkt i ett under VFU genomfört undervisningsområde beskriva sitt arbete med jämställdhetsfrågor i undervisningen och exemplifiera. Explicita formuleringar om jämställdhet i lärandemål förekommer också i VFU 2. Här fördjupas målformuleringen från att reflektera över hur jämställdhet kan integreras till ett högre krav på att faktiskt *integrera* ett normkritiskt perspektiv med fokus på jämställdhet.

En analys av samtliga författarnamn på kursernas litteraturlistor visar att manliga författare dominerar. Samhällsvetenskap bär historiskt på en manlig könskod, som avspeglar sig bl.a. i de teoretiker som ibland framhålls som samhällsvetenskapens klassiker. Alla som arbetar med samhällsvetenskap har därför ett arv att förhålla sig till och utmana. Ett utvecklingsområde är därför att utvidga de teoretiska och forskningsmässiga perspektiven genom att utjämna fördelningen av kvinnliga respektive manliga författare.

En analys av personalen på samtliga ämneskurser visar att kvinnlig personal saknas helt på tre av sju kurser. Av de personalinsatser som görs totalt i kurserna utförs en mycket stor andel av manlig personal. Ämnets personal har historiskt haft en stark manlig dominans. Sedan några år prioriteras kvinnliga lärare systematiskt vid nyanställning och den pågående utbildningen av adjunkter medför också att könsfördelningen bland lektorer kan utjämnas. Vi anser att det är centralt att vår personal totalt sett speglar manliga och kvinnliga perspektiv, det är en förutsättning för att hos studenten utveckla förmåga att beakta, kommunicera jämställdhet. Kvinnlig nyanställd personal arbetar dock främst inom grundlärarkurserna, i linje med sin yrkesmässiga profil. En målsättning är att öka andelen kvinnlig personal på ämneslärarkurserna. I kurserna förekommer även extern personal. Även här är ambitionen att fortsätta det systematiska arbetet med att utjämna könsfördelningen.

Utformning, genomförande och resultat

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Vid sidan av de universitetsgemensamt utformade enkäterna (beskrivna i Del 1) genomförs särskilda utvärderingar på delkursnivå. Exempelvis har, delkurserna *Människans ekonomiska villkor 1* i termin ett och *Människans ekonomiska villkor 2* i termin två, av studenterna ansetts vara mycket svåra. Detta har också avspeglats i tentamensresultaten där andelen godkända studenter vid första tentamenstillfällena varit lågt. Mot bakgrund av detta har extra utvärderingar gjorts och i dessa har framkommit att studenterna efterfrågar fler formativa seminarier för att öka antalet tillfällen att öva nationalekonomiska beräkningar. Utifrån detta önskemål har fler formativa seminarier lagts till i kurserna. Dessutom har den forskning som bedrivs vid ämnet om ekonomiundervisning tydligare implementeras i de ämnesdidaktiska momenten.

Sammantaget finns på ämnesundervisningen tre formella vägar för uppföljning av studentsynpunkter på kursnivå – i form av standardiserade webbenkäter, delkurs specifika enkäter och schemalagd muntlig dialog (det senare beskrivs under studentperspektivet). Ansvariga kursledare analyserar även studenternas resultat och föreslår vid behov åtgärder och förändringar till nästa kurstillfälle. Förslagna åtgärder behandlas inom arbetslag/personalgrupp för aktuell kurs och vid ämnesmöten om det gäller förändringar av mera omfattande karaktär. Kursutvärderingsanalyser publiceras på ämnets kurssidor på Kau:s webbsida för att tydligt kommunicera kursutvärderingarnas resultat.

Ett förbättringsområde är att tydligare systematisera och kommunicera resultaten av delkurs specifika enkäter och muntliga dialoger. Den muntliga dialogen bör dokumenteras mer systematiskt och sammanfattas i underlaget tillsammans universitetsgemensamt utformade enkäten.

Samhällskunskapsämnet berörs av det generella problemet med programavbrott och flera åtgärder har vidtagits för att minska avbrotten. Ämnet lägger stor vikt vid att tidigt introducera vad det innebär att utbilda sig till och jobba som lärare samt skapa motivation och identifikation för sitt yrkesval. Direkt när studenterna påbörjar samhällskunskapslärarprogrammet möter de därför delkursen *Att vara samhällskunskapslärare idag och imorgon*. Kursen tydliggör läraryrket och dess förutsättningar genom föreläsningar och besök av verksamma lärare. Ytterligare åtgärder som vidtagits är att tydligt kommunicera vilket stöd kring studier som universitetet kan erbjuda, tydligt kommunicera behörighetskraven mellan kurserna och de behörighetspärar som finns mellan kurserna.

Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Studenterna ges möjligheter att utvärdera, kommentera och påverka samhällskunskapsämnet kurser via standardiserade digitala enkäter, utvärderingar på delkursnivå samt via muntlig dialog (se också Uppföljning, åtgärder, återkoppling).

I samband med kursavslutningar hålls summeringar då studenterna via muntlig dialog ges möjlighet att kommentera kurser ur ett helhetsperspektiv. Kursledare för då ett samtal med studenterna kring aktuell kurs. Ett exempel på en studentsynpunkt från ett sådant tillfälle gällde konsekvenserna av en flytt av VFU:n. Flytten innebär att mikroundervisningen hamnade i direkt närhet till genomförd VFU. De färska erfarenheterna från VFU:n gjorde att studenterna upplevde mikroundervisningen "syntetisk". Synpunkterna beaktades och resulterade i att uppgiftsinstruktionerna till mikroundervisningen formulerats om så att mikroundervisningen tydligare länkas till en upplevd svårighet under VFU:n. Den nya utformningen av uppgiften innebär att studenterna ges möjlighet att strukturerat genomföra, analysera och diskutera en undervisningssekvens som inneburit en upplevd svårighet.

Vidare hålls ämnesråd då kursledare och studentrepresentanter möts för att diskutera kursernas innehåll och form. Återkommande punkter på dagordningen har varit kopplingen lärandemål-kursinnehåll-examinationer, kurslitteratur, undervisningsformer och progression. Studenterna uppmanas att utse två representanter/kurs för studenternas talan vid ämnesråd. Under år 2019 planeras en omorganisation av ämnesråden så att de läggs i anslutning till något av personalens ämnesmöten. Förändringen ökar systematiken kring ämnesråden och ökar också personalens tillgänglighet eftersom samtliga lärare i normalfallet deltar vid ämnesmöten. Vidare leder förändringen till samordningsvinster för personal så att mötestid används effektivt.

Vidare är tillgängliga lärare en förutsättning för att studenterna ska ges reella möjligheter att påverka sin utbildning genom exempelvis löpande dialog med personalen. God tillgänglighet garanteras genom att kurserna är organiserade både med kursledare och delkursledare. Kursledaren har ett övergripande ansvar, medan delkursledaren har ett ansvar för en särskild delkurs inom kursen. Det medför att studenterna har flera olika lärare att vända sig till, undervisande lärare, delkursledare och kursledare, vilket ökar möjligheten till inflytande.

Ett exempel på ett mera informellt inflytande som rör enskilda studenters lärprocesser är utformandet av examinationsuppgifter. Som framkommit är mikroundervisning med tillhörande skriftlig text ett återkommande examinerande inlag varje termin. Examinationsformen ger dels studenterna tillfälle att öva undervisning samt att reflektera över och problematisera den, dels möjlighet att strukturerat fundera över och utveckla sina egna lärprocesser.

Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Beskriv, analysera och värdera. Redogör för styrkor och utvecklingsområden samt hur dessa hanteras för att säkra att en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Samverkan med samhället och arbetslivet sker på olika sätt, och den viktigaste kontakten sker givetvis i samband med VFU. I syfte att inom ramen för VFU utveckla samverkan mellan ämneskurser och de lokala lärarutbildarna (LLU) har en adjunkt anställts. Adjunkten kombinerar tjänsten på ämnet med en anställning i en kommunal gymnasieskola. LLU besitter viktig aktuell *inifrån-kunskap* om förändringar och behov i läraryrket. Vi har för avsikt att utveckla en mer fördjupad och strukturerad dialog kring dessa frågor.

Förutom att studenterna möter arbetslivet i form av yrkesverksamma lärare under sin VFU så uppträder verksamma lärare på olika sätt i utbildningen. Exempelvis tillvaratas några tidigare lärarstudenters erfarenheter av sina första år som lärare, genom att de föreläser i ett inledande tema som rör yrket samhällskunskapslärare. Andra exempel är en verksam gymnasielärare som leder och undervisar i en delkurs om medier. Inom ramen för Värmlandsmodellen (se Del 1) används verksamma lärare som externa bedömare.

Även representanter för andra yrkesgrupper förekommer. Ett exempel är en verksam lagman och förvaltningschef som ansvarar för undervisning gällande rättsvetenskap och kriminologi samt organiserar studiebesök på tingsrätten Alummer verksamma på SIDA föreläser och informerar om SIDA:s verksamhet inom ramen för temat hållbar utveckling. Andra föreläsningssatser inom samma tema görs av en företagsledare, författare och tidigare verksam lärare samt en forskare och debattör. Ett perspektiv på tematiken hållbar utveckling är att i utbildningen knyta den till ett förändrat samhälls- och yrkesliv. Tematiken fördjupas bland annat i termin tre som behandlar samhällsdeltagande, och där begreppet hållbar utveckling belyses utifrån ett samhälls- och undervisningsperspektiv.

Andra förändringar som påverkar samhälls- och arbetsliv är globaliseringen och utvecklingen mot ett mångkulturellt samhälle. Under termin tre studeras globalisering bland annat ur ett ekonomiskt och sociologiskt perspektiv, vilket ger studenten möjlighet till förståelse av vad ett globaliserat samhällsliv kan innebära. Samhällskunskapsämnet medverkar i de internationella samarbeten som Kau sedan länge bedriver med Laikipia University i Kenya och universitet i Varanasi i Indien, där Kau har en study point, och som omfattar utbyte av lärarutbildare och lärarstudenterna, men också forskningssamarbete. Tyvärr har oroligheter i Kenya de senaste åren gjort samverkan och utbyte oregelbundet. Studentutbytet med Varanasi har ännu begränsad omfattning vad gäller samhällskunskap.

Vi uppfattar också att digitalisering tillhör ett förändrat arbets- och samhällsliv. Ett utvecklingsområde för utbildningen är att utveckla studentens förmåga att analysera samhälleliga och demokratiska konsekvenser av digitalisering, i samarbete med skolor och andra samhälleliga aktörer. Kompetensen att hantera förändringar i arbetslivet vilar också på förmåga till kritisk självreflektion och självständigt problemlösande. I utbildningen utformas examinationsuppgifterna för att studenten ska problematisera sina egna föreställningar av företeelser i samhället, som exempelvis politiskt deltagande. Sammanfattningsvis sker samverkan med en mångfald av aktörer och representanter från olika yrkesgrupper och kulturer. Aktörerna representerar både lokalsamhällen såväl som det internationella samhället och förmedlar yrkesmässig perspektivrikedom som ger studenten förutsättningar att inte bara verka i samhället utan också möta förändringar i samhället.